

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ลักษณะที่มี การปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 2) เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้ ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวง ศึกษาธิการ ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ยกเว้น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียน การศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2553 จำนวน 28,971 โรงเรียน จาก 77 จังหวัดทั่วประเทศ มีผู้อำนวยการโรงเรียนและครู จำนวน 295,932 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ยกเว้น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และ โรงเรียนการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2553 จำนวน 100 โรงเรียน จาก 19 จังหวัดทั่วประเทศ โดยผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 100 คน และครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้า 4 กลุ่มงานหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 400 คน รวมทั้งสิ้น 500 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการตรวจสอบ ความเหมาะสมในการเป็นตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 69 ข้อ รวมทั้งสิ้น 11 ด้าน

สมมุติฐานการวิจัย คือ ความสัมพันธ์ของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงยืนยันของตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ขั้นตอนการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ และระยะที่ 3 การทดสอบความสอดคล้องของโมเดล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Correlation Coefficient) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การสร้างสเกลองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอรายละเอียดการสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินกรอบแนวคิด

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ผู้วิจัยวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปเป็นกรอบแนวคิด แล้วกำหนดองค์ประกอบจากนั้นประเมินกรอบแนวคิดโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดที่เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก และกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดที่เห็นด้วยอยู่ในระดับมากเช่นกัน และได้องค์ประกอบจำนวน 11 องค์ประกอบ

2. ผลการจัดทำร่างตัวบ่งชี้

ผู้วิจัยกำหนดร่างตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ จากเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ได้ศึกษา ภายใต้กรอบแนวคิดตัวบ่งชี้ที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ แล้วกำหนดเป็นร่างตัวบ่งชี้ได้ 69 ตัวบ่งชี้ จาก 11 องค์ประกอบ

3. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อสร้างและปรับปรุงตัวบ่งชี้ จากนั้นจัดทำเป็นแบบสอบถาม ตาม 11 องค์ประกอบ ได้ตัวบ่งชี้ 69 ตัวบ่งชี้

4. ผลการคัดสรร ประเมินและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของตัวบ่งชี้

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน คัดสรร ประเมินและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ตลอดจนพิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมโดยการหาค่าความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) พบว่า ตัวบ่งชี้ทั้ง 69 ตัว มีค่าความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.77 ถึง 1.00

5. ผลการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และหาค่าความเชื่อมั่นของแต่ละองค์ประกอบ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไป Try out และหาคุณภาพ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ตั้งแต่ .558 ถึง .888 และมีค่าความเชื่อมั่นของแต่ละองค์ประกอบ ทั้ง 11 องค์ประกอบ ตั้งแต่ .895 ถึง .953

6. ผลการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ทั้ง 69 ตัวบ่งชี้

ผู้วิจัยสรุปตัวบ่งชี้ที่สำคัญ และจำแนกตามองค์ประกอบ ได้ดังนี้ ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ของกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม จำนวน 69 ข้อ พบว่า ทั้งรายตัวบ่งชี้ รายองค์ประกอบ และโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายตัวบ่งชี้ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสูงสุด คือ มีการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน รองลงมา คือ มีกระบวนการจัดทำงบประมาณตามระเบียบสมเหตุผล โปร่งใส และตรวจสอบได้ และมีแผนการใช้งบประมาณอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าที่เกิดกับผู้เรียน ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมต่ำสุด คือ ใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทั้ง 11 องค์ประกอบ มีดังนี้

6.1 ด้านการจัดการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

6.2 ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6.3 ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่วนตัวบ่งชี้ที่มี

ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหาร ครู และผู้เรียนมีการประเมินตนเอง

6.4 ด้านการพัฒนาคุณภาพครูตามแนวปฏิรูปการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครูและจรรยาบรรณครู ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานครูและนำสู่การปฏิบัติ

6.5 ด้านการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการส่งเสริม การสร้างบรรยากาศและจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาให้บริการวิชาการแก่ชุมชน

6.6 ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สร้างความเข้าใจให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการประเมินผลความก้าวหน้าของการเปลี่ยนแปลงและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6.7 ด้านการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามสายการปฏิบัติงาน ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการประเมินผลการกระจายอำนาจและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6.8 ด้านการบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีแผนการพัฒนาศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการวิจัยพัฒนาองค์กร เพื่อพัฒนาศึกษาอย่าง

6.9 ด้านธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใส ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีกระบวนการจัดทำงบประมาณตามระเบียบ สมเหตุผล โปร่งใส และตรวจสอบได้ ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีกลไกและปรับปรุงกลไกการตรวจสอบผลการดำเนินงานในทุกชั้นตอน

6.10 ด้านงบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีแผนการใช้งบประมาณอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าที่เกิดกับผู้เรียน ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ลดขั้นตอนของกระบวนการบริหารงบประมาณเพื่อเพิ่มความคล่องตัว

6.11 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในด้านการสนับสนุน และระดมทรัพยากรทางการศึกษา ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สำรวจความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีการประเมินผลการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

7. ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

7.1 การวิเคราะห์เพื่อสร้างสเกลองค์ประกอบตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ก่อนทำการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ทั้ง 69 ตัว พบว่า สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ในแต่ละโมเดลมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า และ โมเดลตามสมมติฐานการวิจัยสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก นอกจากนี้ คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ที่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้ ทั้ง 69 ตัว เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญขององค์ประกอบตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

7.2 การวิเคราะห์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้อรวมลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ก่อนทำการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้ง 11 องค์ประกอบ พบว่า สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกองค์ประกอบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบทั้ง 11 องค์ประกอบ มีความเหมาะสมอย่างมากที่จะนำไปวิเคราะห์ องค์ประกอบต่อไป

ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้อรวมลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สรุปได้ดังนี้

7.2.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลตามกรอบแนวคิดในการวิจัยสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก และมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองต่อไป

7.2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง พบว่า ทุกองค์ประกอบ มีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า โดยตัวบ่งชี้อรวมลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เกิดจากองค์ประกอบด้านการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านการบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษา ด้านการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ด้านงบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใส ด้านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ด้านการพัฒนาคุณภาพครูตามแนวปฏิรูปการศึกษา

ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และด้านเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาตามลำดับ ซึ่งโมเดลการวิจัยที่ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 69 ตัว จาก 11 องค์ประกอบ สามารถใช้เป็นตัวบ่งชี้ที่วัดลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้อย่างมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่นำเสนอข้างต้น มีประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำมาอภิปรายอยู่ 2 ประเด็น คือ 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น และ 2) วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้ในการวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียดของประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น

1.1 องค์ประกอบด้านการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง เมื่อพิจารณาโดยรวมและรายตัวบ่งชี้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีตัวบ่งชี้ที่บรรยายองค์ประกอบนี้ 6 ตัว คือ มีแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสถานศึกษา, มีการส่งเสริม การสร้างบรรยากาศ และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง, มีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้, สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและหลากหลาย, สถานศึกษาให้บริการวิชาการแก่ชุมชน และมีการประเมินผลการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ แล้วนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าในระดับสถานศึกษาที่มีแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสถานศึกษานั้น เป็นหัวใจสำคัญในการกำหนดทิศทางองค์กรที่ชัดเจน อีกทั้งการสร้างบรรยากาศและจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อการเรียนรู้ การมีแหล่งเรียนรู้ที่ดีที่สามารถให้บริการแก่ชุมชน ตลอดจนทั้งมีการประเมินผลการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ และนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549 : 8) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 25 กล่าวว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ มีแหล่งข้อมูลและแหล่งเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ซึ่งห้องพรรณ โชติกุล (2543 : 65) กล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญต้อง

ดำเนินการ กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสถานศึกษา และปรับปรุงการบริหารจัดการ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สำหรับธีระ รุญเจริญ (2544 ข : 67-68) ได้ประมวลสรุป ลักษณะเด่นเกี่ยวกับการบริหารในยุคปฏิรูปการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไว้ในรายงานการวิจัยเรื่อง สภาพ และปัญหาการบริหาร และการจัดการศึกษา ขึ้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย เพื่อประกอบการพิจารณาคำเนินการว่าจะต้องเป็น การบริหารที่เน้นเป็นพิเศษที่สถานศึกษา/ โรงเรียน และธีระ รุญเจริญ (2549 : 151-168) กล่าวเพิ่มเติมว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ โรงเรียนแห่งการเรียนรู้จะ เจริญก้าวหน้า ไปอย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรใน โรงเรียนและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องสร้างบรรยากาศและ สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของบุคลากรทุกคน และเอื้ออำนวยความสะดวกทรัพยากร ทุกอย่างเพื่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังพบว่าสวัสดิ์ โพธิ์วัฒน์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา วิจัยพบว่า การจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบหนึ่งขององค์ประกอบทาง การบริหาร

1.2 องค์ประกอบด้านการบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษา

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับสอง เมื่อพิจารณาโดยรวมและ รายตัวบ่งชี้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีตัวบ่งชี้ที่บรรยายองค์ประกอบ นี้ 7 ตัว คือ สร้างการรับรู้และยอมรับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา, มีแผนการพัฒนา การศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา, มีการปรับวัฒนธรรมองค์กรให้เอื้อต่อ การปฏิรูปการศึกษา, พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้เอื้อต่อการปฏิรูปการศึกษา, กำกับ ดูแล ให้บุคลากรปฏิบัติงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา, มีการประเมินผลการบริหารตามแนว ปฏิรูปการศึกษาและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการวิจัยพัฒนาองค์กร เพื่อพัฒนา การศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การสร้างการรับรู้และยอมรับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้บุคลากรเกิด จิตสำนึกและเกิดความเข้าใจที่ดี อีกทั้ง การมีแผนพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบาย การปรับวัฒนธรรมองค์กรให้เหมาะสม มีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วนสมบูรณ์ ตลอดทั้งการกำกับ ดูแลให้บุคลากรปฏิบัติงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา มีการประเมินผลแล้วนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการวิจัยพัฒนาองค์กร ล้วนแล้วแต่ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับภรณ์ มหามนต์ (2544 : 7) ที่กล่าวว่า ระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาต้องมี

ความชัดเจนเป็นรูปธรรม ใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือในการการบริหาร ซึ่งอุไรวรรณ ดามาพงษ์ (2545 : 10) กล่าวถึง การบริหารจัดการในยุคลปฏิรูปการศึกษาของแต่ละสถานศึกษา ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด ที่ต้องทำให้เกิดความศรัทธาและเปลี่ยนแปลงทัศนคติของครูและบุคลากรจนมองเห็นเป็นภาพรวมสุดท้ายของผลผลิตที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัด เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 58) ดังนี้ เศษแพร่แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ พัฒนาบุคลากรในโรงเรียน พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครูและนักเรียนปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ ควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ วิจัย-นิเทศพัฒนา และรายงาน-เผยแพร่ สอดคล้องกับ ผ่องพรรณ โชติกุล (2543 : 65) ที่ว่าหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญต้องเป็นดำเนินการ ดังนี้ ปรับเปลี่ยนแนวคิดในการบริหารจัดการ เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสถานศึกษา ปรับปรุงการบริหารจัดการให้เอื้ออำนวยความสะดวกให้ครูผู้สอนมีเสรีในการคิด พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ทำการวิจัยชั้นเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างเพื่อนครู และจัดให้มีระบบนิเทศภายใน ช่วยเหลือครูในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่วนสุพล วังสินธ์ (2545 : 16-17) กล่าวไว้ว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนเพื่อปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้สร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และเป็นผู้ดำเนินการจัดหางบประมาณสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549 : 4) ระบุว่า มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลักและแนวทางที่สำคัญยิ่งสำหรับการประกอบวิชาชีพ ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ระบุไว้ในมาตรา 9(4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษาของสวัสดี โพธิ์วัฒน์ (2547 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาพบว่า การสร้างการรับรู้และยอมรับนโยบาย การปรับวัฒนธรรมองค์การ เป็นองค์ประกอบหนึ่งขององค์ประกอบทางการบริหาร ลำดับต่อมาสุคนธ์สวัสดิ์ ประไพเพชร (2551 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมองค์การ ยุทธศาสตร์องค์การ

ความรับผิดชอบ มนุษยสัมพันธ์ และวิสัยทัศน์ เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการบริหารเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับในต่างประเทศนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 6-35)

ได้สรุปว่าการปฏิรูปการศึกษาของสหราชอาณาจักร มีหลักการที่สำคัญ คือ ผู้บริหารเป็นผู้นำที่ดี และการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสิงคโปร์ มีหลักการที่สำคัญ คือ การสร้างผู้นำและผู้บริหารที่มีคุณภาพ (การปฏิรูปการศึกษาของประเทศสิงคโปร์. 2553 : 1-8)

1.3 องค์ประกอบด้านการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับสาม เมื่อพิจารณาโดยรวมและรายตัวบ่งชี้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีตัวบ่งชี้ที่บรรยายองค์ประกอบนี้ 5 ตัว คือ สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรเกี่ยวกับการกระจายอำนาจในสถานศึกษา, มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามสายการปฏิบัติงาน, มีการมอบหมายงานให้บุคลากรตามความถนัดและตรงตามความสามารถ, มีการใช้ จัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา เพื่อการปรับปรุงหรือพัฒนาสถานศึกษา และมีการประเมินผลการกระจายอำนาจและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการที่บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระจายอำนาจในสถานศึกษามีความถนัด มีความสามารถ และมีความรับผิดชอบตามสายการปฏิบัติงาน มีการใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ตลอดจนทั้งมีการประเมินผลการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับรุ่ง แก้วแดง (2540 : 1) ได้กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการปฏิวัติการศึกษาที่มุ่งเน้นการคืนอำนาจ การจัดการศึกษาให้โรงเรียนหรือสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีอำนาจการบริหาร อำนาจการจัดการ อำนาจการตัดสินใจ และมีอิสระในการจัดการศึกษา ซึ่งทองเพียร เลหากุล (2546 : 23) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่าการบริหารจัดการตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา นอกจากนี้สมศักดิ์ คลประสิทธิ์ (2546 : 32) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการบริหารจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษาที่ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรมหาชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น ซึ่งนิพนธ์ เสือก้อน (2545 : 3) ได้ให้หลักการของการใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่า ต้องมีการกระจายอำนาจ

เน้นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวก ส่วนธีระ รุญเจริญ (2546 : 60) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาว่า ต้องดำเนินการวัดผล ประเมินผลการดำเนินงาน สำหรับ พิณสุดา สิริธรงค์ศรี (2541 : 13) กล่าวว่า การกระจายอำนาจทางการบริหารการศึกษาเป็นการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและการตัดสินใจจากส่วนกลางหรือศูนย์รวมอำนาจไปสู่ส่วนต่าง ๆ ขององค์กร หรือตามลำดับขั้นขององค์การ โดยให้ทุกส่วนขององค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สอดคล้องกับจุไรรัตน์ วรรณยิ่ง (2551 : 5) ที่กล่าวว่า การกระจายอำนาจทางการศึกษาเป็นนโยบายที่ดีและเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาไปสู่ความสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม แต่ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจในเป้าหมายของการกระจายอำนาจทางการศึกษาอย่างชัดเจน ส่วนสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549 : 4, 17 และ 27) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 9(2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา และมาตรา 59 ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลมีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา นอกจากนี้จากการศึกษาแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า หลักการกระจายอำนาจ เป็นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้โรงเรียน ถือว่าเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 5) นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยที่เกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาของกุหลาบ ปุริสาร (2547 : บทคัดย่อ) ที่วิจัยเรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น : พหุกรณีศึกษา ผลการวิจัยแสดงให้เห็นปรากฏการณ์สำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง มีหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ หลักการกระจายอำนาจ ลำดับต่อมาสุดสวัสดิ์ ประไพเพชร (2551 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยพบว่า องค์ประกอบหลักด้านหลักการ มีองค์ประกอบย่อยคือ การกระจายอำนาจ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการบริหารเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และ Iverson (2001 : abstract) ทำการวิจัยพบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่จะประสบความสำเร็จจะต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมในโรงเรียนต้องออกกฎหมายที่ทำให้เกิดการกระจายอำนาจอย่างแท้จริงสำหรับในต่างประเทศนั้น พิณสุดา สิริธรงค์ศรี (2540 : 1-10) ได้รายงานการปฏิรูปการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ว่า มีหลักการที่สำคัญ คือ การกระจายอำนาจทางการศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

(2542 : 6-35) ได้สรุปว่าการปฏิรูปการศึกษาของสหราชอาณาจักร มีหลักการที่สำคัญ คือ การกระจายอำนาจทางการศึกษา

1.4 องค์ประกอบด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับสี่ เมื่อพิจารณาโดยรวมและรายตัวบ่งชี้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีตัวบ่งชี้ที่บรรยายขององค์ประกอบนี้ 7 ตัว คือ สร้างความเข้าใจให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา, ปรับแนวทางการบริหารงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง, บุคลากรปรับแนวทางการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง, มีการจูงใจและชักนำทีมงานให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล, มีการสร้างจิตสำนึกแห่งความเป็นเจ้าขององค์กรให้แก่บุคลากร, ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของบุคลากรและมีการประเมินผลความก้าวหน้าของการเปลี่ยนแปลงและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างความเข้าใจให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา มีการปรับแนวทางการบริหารงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง อีกทั้งบุคลากรรู้จักปรับแนวทางการทำงาน ผู้บริหารมีการจูงใจและชักนำทีมงาน มีสร้างจิตสำนึกแห่งความเป็นเจ้าขององค์กร บุคลากรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดทั้งมีการประเมินผลการบริหารการเปลี่ยนแปลงและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับ Bass and Avolio (1994 : 2) ได้อธิบายลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่า สามารถเห็น ได้จากผู้นำที่มีลักษณะดังนี้ มีการกระตุ้น เกิดความสนใจระหว่างผู้ร่วมงานและผู้ตามให้มองเห็นงานของพวกเขาในแง่มุมใหม่ๆ ที่ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในเรื่องภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและขององค์กร โดย Bass (1999 : 9-32) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตาม โดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้มีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและองค์กรสู่ประโยชน์ของกลุ่มหรือสังคม สำหรับสภาพ ปิ่นเจริญ (2543 : 78) และวินิจ เกตุขำ (2546 : 317) ได้กล่าวว่าในทำนองเดียวกันว่า บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญในการกำหนดจุดหมาย ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) หรือผู้สนับสนุน

การเปลี่ยนแปลง (Change Facilitator) เป็นเสมือนผู้จุดประกายให้สมาชิกมองเห็นประโยชน์ของส่วนรวม และนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ผู้บริหารต้องแสดงบทบาทการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิบัติที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ (เช่น แก้วยศ. 2544 : 17) คือ เปลี่ยนแนวคิดในการบริหารจัดการเพื่อปฏิรูป ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจกับครูผู้สอนเพื่อเจตคติที่ดี สร้างความตระหนักในความสำคัญของการปฏิรูป การศึกษาร่วมกัน ส่วนเอกชัย กี่สุขพันธ์ ศิลปชัย นุรณพานิช และนัยนา จันตะเสน (2553 : 14-15) กล่าวว่า ผู้บริหารที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องมีการผลักดันให้เกิดการปฏิรูป หลักสูตรและการเรียนการสอน นอกจากนี้สถานศึกษาต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อการดำรงอยู่ขององค์กร สอดคล้องกับ Combs (1988 : 2) ที่กล่าวว่า ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องเปลี่ยนแปลงความเชื่อของครู นอกจากนี้ยังพบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหาร การเปลี่ยนแปลงไว้ ดังนี้ ดวงสมร กลิ่นเจริญ (2545 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา ซึ่งสุรชัย ช่วยเกิด (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารด้านภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับกลางกับประสิทธิผลของโรงเรียน ลำดับต่อมา กนกธดา ผงสูงเนิน (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบว่า พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านพฤติกรรมผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในระดับสูง และสุดสาสดี ประไพเพชร (2551 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาพบว่า องค์ประกอบหลักด้านพฤติกรรม มีองค์ประกอบย่อยคือ การมุ่งงาน การมุ่งสัมพันธ์ ผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ และการมุ่งความสำเร็จ เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการบริหารเชิงบูรณาการของ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

1.5 องค์ประกอบด้านงบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับห้า เมื่อพิจารณาโดยรวมและรายตัวบ่งชี้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีตัวบ่งชี้ที่บรรยายองค์ประกอบนี้ 6 ตัว คือ มีแผนการใช้งบประมาณอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน, มีแผนพัฒนาการศึกษาที่บูรณาการเข้ากับการจัดหางบประมาณ, ลดขั้นตอนของกระบวนการบริหารงบประมาณเพื่อเพิ่มความคล่องตัว, มีความรับผิดชอบต่อผลผลิตและ

ผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน, ให้ความสำคัญกับการใช้งบประมาณในการพัฒนาผู้เรียน และ
 มีการประเมินผลการบริหารงบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและนำผลมาพัฒนาอย่าง
 ต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าสถานศึกษาที่ให้
 ความสำเร็จในการกำหนดแผนการใช้งบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความคุ้มค่า
 มีการสร้างแผนพัฒนาการศึกษาที่บูรณาการเข้ากับการจัดทำงบประมาณ ลดขั้นตอนของ
 กระบวนการให้เกิดความคล่องตัว อีกทั้งรับผิดชอบต่อผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน
 เน้นงบประมาณในการพัฒนาผู้เรียน ตลอดทั้งมีการประเมินผลการบริหารงบประมาณที่เน้น
 ผู้เรียนเป็นสำคัญและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึง
 การบริหารงบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับอริปีย์ คลีสุนทร (2545 : 26)
 ที่กล่าวว่า การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเป็นการพัฒนาระบบบริหารจัดการ
 ทรัพยากร โดยมุ่งผลสำเร็จของงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและความพึงพอใจของ
 ผู้รับบริการ (ผู้เรียน) ซึ่งทวิ ฌ ฌกลาง (2543 : 34) กล่าวว่า การบริหารงบประมาณแบบ
 มุ่งเน้นผลงานเป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ให้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ
 ทรัพยากรของตนเอง เพื่อประโยชน์ต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา และชัยขง จำเปียม
 (2544 : 7) ที่กล่าวว่า การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน เป็นระบบจัดการงบประมาณ
 ที่ให้ความสำคัญกับพันธกิจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ขององค์กร โดยมีการติดตาม
 ประเมินผล เพื่อวัดความสำเร็จของงาน ส่วนศิริพร นาคอุดม (2547 : 11) ได้กล่าวถึง
 หลักการสำคัญในการจัดการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ได้แก่ มีการตอบสนอง
 ความต้องการด้านงบประมาณและส่งเสริมความคล่องตัวทางการบริหารงบประมาณของ
 สถานศึกษา ลดการควบคุมจากส่วนกลางและลดขั้นตอนการบริหารงบประมาณ
 ให้ความสำคัญกับการวางแผนงบประมาณ (เชิงกลยุทธ์) มีการกระตุ้นและสร้างความตระหนัก
 ในเรื่องประสิทธิผลของหน่วยงานให้มีผลลัพธ์เป็นไปตามที่กำหนดไว้ มีการเน้นผลผลิต
 ผลลัพธ์ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการดำเนินงานรวมทั้งประสิทธิผล
 ความพึงพอใจของผู้รับบริการ มีการกำหนดวงเงินงบประมาณรายจ่ายตามวงเงินที่จำกัดและ
 ชัดเจน และลดขั้นตอนของกระบวนการบริหารงบประมาณ เพื่อเพิ่มความคล่องตัว
 ความรับผิดชอบต่อผลผลิตและผลลัพธ์ สำหรับอุทัย หิรัญโต (2526 : 268) กล่าวว่า
 การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจะเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการจัดทำงบประมาณ และ
 การบูรณาการงบประมาณกับแผนพัฒนาการศึกษาเข้าด้วยกัน และเป็นการใช้กระบวนการ
 งบประมาณเป็นเครื่องมือนำไปสู่การบรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการศึกษา อย่างไรก็ตาม

การที่โรงเรียนจะใช้งบประมาณที่โรงเรียนมีอิสระในการใช้จ่ายให้มีประสิทธิภาพนั้น สิ่งสำคัญอันหนึ่งคือ โรงเรียนจะต้องมีกระบวนการจัดทำงบประมาณที่สมเหตุผล โปร่งใส และชัดเจน ซึ่งจะทำให้การจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนตอบสนองตรงตามความต้องการ (Slosson, 2000 : 54) นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณและทรัพยากรของประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์ (2540 : 202) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีขนาดอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์กร ได้แก่ ความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร และประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ลำดับต่อมาเนเวศน์ อุดมรัตน์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า ด้านการบริหารการเงินและสินทรัพย์ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย สอดคล้องกับสมุทรา จานานู (2549-2550 : 71-72) ที่วิจัยพบว่า ปัจจัยด้านงบประมาณเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารคุณภาพการศึกษา ตลอดทั้ง Arnold and Hope (1989 : 54) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า มีงานวิจัยหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นว่า ผลการปฏิบัติงานจะดีขึ้น ถ้าทุกคนในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณ ซึ่งจะใช้ในการวัดผลงานของพวกเขา โดยสามัญสำนึกจะเห็นว่า การมีส่วนร่วมของคนที่มีฐานะเอื้อยของแต่ละงานเป็นอย่างดี ย่อมทำให้การใช้งบประมาณตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง สำหรับในต่างประเทศนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 6-35) ได้สรุปว่าการปฏิรูปการศึกษาของสหราชอาณาจักร มีหลักการที่สำคัญ คือ ความรับผิดชอบในการบริหารงบประมาณ และความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการทรัพยากร

1.6 องค์ประกอบด้านธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใส

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับหก เมื่อพิจารณาโดยรวมและรายตัวบ่งชี้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีตัวบ่งชี้ที่บรรยายองค์ประกอบนี้ 6 ตัว คือ มีการดำเนินการต่าง ๆ อย่างเปิดเผย, มีกระบวนการจัดทำงบประมาณตามระเบียบ สมเหตุผล โปร่งใส และตรวจสอบได้, มีระบบสารสนเทศด้านงบประมาณที่ครบถ้วนและถูกต้อง, มีกลไกและปรับปรุงกลไกการตรวจสอบผลการดำเนินงานในทุกขั้นตอน, มีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และมีการประเมินผลการบริหารแบบธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใสและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าสถานศึกษาที่มีการดำเนินการต่าง ๆ อย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา มีกระบวนการจัดทำงบประมาณที่ดีเป็นไปตามระเบียบ อีกทั้งมีระบบสารสนเทศด้านงบประมาณที่ครบถ้วนและถูกต้อง มีกลไกและปรับปรุงกลไก

การตรวจสอบในทุกชั้นตอน รายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตลอดจน
 มีการประเมินผลการบริหารแบบธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใสและนำผลมาพัฒนาอย่าง
 ต่อเนื่อง ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการบริหารแบบธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใส
 ซึ่งสอดคล้องกับเอกชัย กี่สุขพันธ์ ปิณรส มาลากุล ณ อยุธยา และสุกัญญา ทองนาค (2553
 : 82-83) ที่กล่าวว่า หลักความโปร่งใส หมายถึง การบริหารโดยยึดหลักการเปิดเผย
 ตรงไปตรงมาและเข้าใจง่าย มีความชัดเจนในการบริหารงานในทุก ๆ ด้าน การเปิดโอกาสให้
 สังคมภายนอกเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและผลการดำเนินงานที่ผ่านมาโดยองค์ประกอบเครื่องชี้วัด
 ความโปร่งใสมี 4 ด้าน คือ ความโปร่งใสด้านโครงสร้างระบบงาน ด้านระบบการให้ทุน
 ด้านระบบการให้โทษ และด้านการเปิดเผยระบบงาน ซึ่งธีระ รุญเจริญ (2548 : 109) กล่าวว่า
 การนำธรรมาภิบาลมาใช้ในสถานศึกษา จะประสบความสำเร็จโดยมีเงื่อนไขต่อไปนี้
 ให้ชุมชนมีส่วนร่วม โปร่งใส พร้อมรับการตรวจสอบ จัดให้มีสารสนเทศครบถ้วน และ
 การประเมินตรวจสอบเป็นระยะ สำหรับกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 5) กล่าวว่า
 การดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาได้ยึดหลักการที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ยึดภารกิจที่ตรวจสอบ
 ได้ โดยต้องมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ และภารกิจของผู้บริหาร ครู อาจารย์
 บุคลากรทางการศึกษาและชุมชนอย่างชัดเจน และภารกิจนี้ต้องสามารถตรวจสอบความสำเร็จ
 ได้ และ Slosson (2000 : 54) กล่าวว่า การที่โรงเรียนจะใช้งบประมาณที่โรงเรียนมีอิสระใน
 การใช้จ่ายให้มีประสิทธิภาพนั้น สิ่งสำคัญอันหนึ่งคือ โรงเรียนจะต้องมีกระบวนการจัดทำ
 งบประมาณที่สมเหตุผล โปร่งใส และชัดเจน ซึ่งจะทำให้การจัดสรรงบประมาณของ
 โรงเรียนตอบสนองการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ ซึ่ง Hoy and Miskel (1996 : 262)
 กล่าวว่า โรงเรียนที่มีคุณภาพได้เริ่มพัฒนากระบวนการเรียนการสอน โดยผู้บริหารโรงเรียน
 จะต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการทำงาน โดยเน้นความโปร่งใส และพัฒนา
 อย่างยั่งยืน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 3-4) ได้กล่าวถึง หลักการ
 ของการบริหารที่สำคัญประการหนึ่ง คือ หลักความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ นอกจากนี้ยัง
 สอดคล้องกับผลการวิจัยของกุหลาบ ปุริสาร (2547 : บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยเรื่อง การบริหาร
 โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น : พหุกรณีศึกษา ผลการวิจัย
 แสดงให้เห็นปรากฏการณ์สำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง
 มีหลักการที่สำคัญหลักประการหนึ่ง คือ ความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ของผู้มีส่วนได้เสีย
 และ Maquire (1994 : abstract) ทำการศึกษาวิจัยพบว่า งบประมาณที่มีการตรวจสอบได้เป็น
 ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการนำนโยบายไปปฏิบัติ สำหรับในต่างประเทศนั้น พิณสุดา

สิทธิรังศรี (2540 : 1-10) ได้รายงานการปฏิรูปการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ว่า มีหลักการที่สำคัญ คือ การตรวจสอบและถ่วงดุล

1.7 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับเจ็ด เมื่อพิจารณาโดยรวมและรายตัวบ่งชี้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีตัวบ่งชี้ที่บรรยายองค์ประกอบนี้ 6 ตัว คือ สำรวจความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง, เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในด้านความสัมพันธ์ที่ดี, เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา, เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและระดมทรัพยากรทางการศึกษา, มีการแสวงหาความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีการประเมินผลการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการสำรวจความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนั้นเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในด้านความสัมพันธ์ที่ดีด้านการพัฒนาการศึกษา ด้านการสนับสนุนและระดมทรัพยากรทางการศึกษานั้นจะทำให้สถานศึกษาได้รับประโยชน์ อีกทั้งการแสวงหาความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดทั้งการประเมินผลการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี รัตตัญญู (2551 : 102-103) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมด้านการศึกษาของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการโรงเรียน ร่วมกันจัดกิจกรรมทางการศึกษา คิดหารูปแบบการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของชุมชน กำหนดปัญหาความต้องการ ร่วมกันตัดสินใจลงมือปฏิบัติและประเมินผลร่วมกัน ซึ่งประยูร อัครบวร ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และกมลทิพย์ ศรีหาเศษ (2553 : 88) กล่าวว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบการทำงานที่เกิดจากการประสานงานกัน ระหว่างผู้เกี่ยวข้องในลักษณะของกัลยาณมิตร ที่มีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ด้วยการร่วมกันด้านความคิด กำลังคน ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ เน้นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมทำงานจากฝ่ายต่าง ๆ เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข่าวสารและประสบการณ์กัน สำหรับคุณวุฒิ คนฉลาด (2540 : 165) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นเทคนิคที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางโดยหลักการ คือ มุ่งให้สมาชิกในองค์กรมีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นทีมหรือเป็นกลุ่ม ให้ทุกคนมีส่วนร่วม งานจึงประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ส่วนเอี่ยมพร หลินเจริญ (2547 : 227) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาที่มีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีความชัดเจนและ

บริหารจัดการ โดยให้ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้น นับว่าเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จในด้านการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549 : 4, 16 และ 27) กล่าวถึง พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 8(2) ให้สังคมมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมาตรา 9(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา และมาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารแบบมี ส่วนรวม ดังนี้ ลัดดา ผลวัฒน์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า ระบบบริหารแบบให้ กลุ่มมีส่วนร่วมเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจสูงกว่าเกณฑ์ การประเมิน สำหรับสวัสดิ์ โพธิวัฒน์ (2547 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยพบว่า การมี ส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องเป็นองค์ประกอบทางการบริหารที่สำคัญประการหนึ่ง ลำดับต่อมา สูดสา สดี ประไพเพชร (2551 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยพบว่า องค์ประกอบหลักด้าน หลักการ มีองค์ประกอบย่อยคือ การกระจายอำนาจ การทำงานเป็นทีม และการบริหารแบบมี ส่วนร่วม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญขององค์ประกอบหนึ่ง และ Williams (2001 : abstract) ได้ศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพคือผู้ที่มีความเข้าใจวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของ ท้องถิ่น สำหรับในต่างประเทศนั้น พิณสุดา สิริธรงค์ศรี (2540 : 1-10) ได้รายงานการปฏิรูป การศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ว่า มีหลักการที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 6-35) ได้สรุปว่าการปฏิรูปการศึกษา ของสหราชอาณาจักร มีหลักการที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการปฏิรูป การศึกษาของประเทศสิงคโปร์ มีหลักการที่สำคัญ คือ การสร้างความร่วมมือ (การปฏิรูป การศึกษาของประเทศสิงคโปร์. 2553 : 1-8)

1.8 องค์ประกอบด้านการพัฒนาคุณภาพครูตามแนวปฏิรูปการศึกษา

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับแปด เมื่อพิจารณาโดยรวมและ รายตัวบ่งชี้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีตัวบ่งชี้ที่บรรยายองค์ประกอบ นี้ 7 ตัว คือ ครูได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับศักยภาพ ของผู้เรียน, จัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานครูและนำสู่การปฏิบัติ, ครูปฏิบัติกิจกรรมทาง

วิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง, ครูปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครูและจรรยาบรรณครู, ครูได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้น, ครูมีจิตวิญญาณของความเป็นครูสูงขึ้น และมีการประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าครูคือปัจจัยหลักในการพัฒนาการศึกษา ครูที่มีคุณภาพย่อมส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนและคุณภาพของผู้เรียนด้วย ดังนั้น ครูควรได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน ครูจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานและนำสู่การปฏิบัติ ครูมีการพัฒนาวิชาชีพของตนเองอยู่เสมอ อีกทั้งปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครูและจรรยาบรรณครู ครูได้รับการศึกษาสูงขึ้น ตลอดทั้งการมี จิตวิญญาณของความเป็นครูสูงขึ้น และมีการประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ถ้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาคุณภาพครูตามแนวปฏิรูปการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552 ข : คำนำ) ที่ว่าหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งคุณภาพของผู้เรียนและผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาส่งเสริมให้เกิดคุณภาพผู้เรียนคือ ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งบุคลากรเหล่านี้ต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพสามารถจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับคณะอนุกรรมการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา (2543 : 22) ที่ว่าครูคือปัจจัยชี้ขาดของการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาทั้งปวง หากมีครู ครูเก่ง ครูมีคุณภาพและศักยภาพสูง ทำให้การจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ สามารถสร้างและพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ศักยภาพสูง ดังนั้นการพัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างยิ่งของกระบวนการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งปัจจัยสำคัญในกระบวนการพัฒนาคุณภาพของคนที่คือ ครู ถ้าครูมีคุณภาพมีขวัญกำลังใจ มีความสุขในการประกอบอาชีพความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาก็จะตามมาเอง (เฉลิมศักดิ์ นามเชียงใต้. 2552 : 11-16) ซึ่งวิเศษ ชินวงศ์ (2550 : 19) ได้กล่าวสนับสนุนว่า ครูจะเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับการศึกษา เป็นหัวใจและวิญญาณของระบบการศึกษาที่จะเป็นตัวชี้วัดว่าระดับคุณภาพการศึกษาจะเป็นไปในทิศทางใด ดังนั้นครูต้องได้รับการพัฒนา สำหรับอรนภา เกษเฑียร (2543 : 21) และธีระ รุณเจริญ (2548 : 15) ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูน ความรู้ ความสามารถ แนวคิด ทักษะ บุคลิกภาพ วิสัยทัศน์ และประสบการณ์ในการทำงาน

ซึ่งผู้บริหารต้องมีการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนา เข้าร่วมประชุมสัมมนา และไปทัศนศึกษา เพื่อให้สามารถนำสิ่งที่ได้รับมาประยุกต์และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น สอดคล้องกับปรัชญา คัมภีร์ปกครอง (2541 : 47) ที่กล่าวว่าผู้บริหารจะต้องหาทางสนับสนุนให้บุคลากรมีวุฒิคำได้มีโอกาสเพิ่มพูนคุณวุฒิของตน และสังเวียน ดังคณาพร (2539 : 67-69) ที่ว่าโดยทั่วไปในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรสามารถจัดได้โดย การฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การสัมมนา การศึกษาต่อ และการบรรยายหรือการให้ความรู้พิเศษเป็นครั้งคราว สำหรับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549 : 4) ระบุว่ามาตรฐานวิชาชีพครูเป็นหลักและแนวทางที่สำคัญยิ่งสำหรับการประกอบวิชาชีพ ดังที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ระบุไว้ในมาตรา 9(4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยที่เกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานครูของสวัสดีโพธิ์วัฒน์ (2547 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่า การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน และการพัฒนาเป็นองค์การวิชาชีพ เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบทางการบริหาร ลำดับต่อมา กาญจน์ เรืองมนตรี (2547 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จะนำไปสู่ประสิทธิผลการบริหารและการจัดการศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ครูมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้กุหลาบ ปุริสาร (2547 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น : พหุกรณีศึกษา ผลการวิจัยแสดงให้เห็นปรากฏการณ์สำคัญของการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง มีหลักการ 4 หลักการ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ หลักการริเริ่มสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ ทุกโรงเรียนมุ่งพัฒนาศักยภาพวิชาชีพครูเป็นหลัก สำหรับในต่างประเทศนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 6-35) ได้สรุปว่า การปฏิรูปการศึกษาของสหราชอาณาจักร มีหลักการที่สำคัญ คือ การปรับปรุงวิชาชีพครูให้ดีขึ้น

1.9 องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับเก้า เมื่อพิจารณาโดยรวมและรายตัวบ่งชี้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีตัวบ่งชี้ที่บรรยายองค์ประกอบนี้ 8 ตัว คือ มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม, มีกระบวนการเรียนรู้ที่

เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, มีการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน, มีและใช้สื่อ-นวัตกรรมที่มีคุณภาพเพื่อการเรียนรู้, จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้, ประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน, นำผลการประเมินผู้เรียนมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องและใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมี

ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า สถานศึกษาที่มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน มีและใช้สื่อ-นวัตกรรม จัดบรรยากาศในชั้นเรียน อีกทั้งประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้านแล้วนำผลการประเมินผู้เรียนมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตลอดทั้งใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงเรื่องการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549 : 7-9) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กล่าวถึงแนวการจัดการศึกษาใน มาตรา 22, 23, 24, 26 และ 30 ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ส่งเสริมบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ มีการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ และการทดสอบควบคู่ไปใน กระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 34-36) กล่าวถึงการออกแบบการเรียนรู้ได้แก่ การมีสื่อ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้จะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงศึกษาธิการ (2541 : 62-72) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนว่าจัดการศึกษาในอนาคต มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการเรียนการสอน ต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ หรือทักษะแสวงหาความรู้

นอกจากนี้ยังพบว่า ในต่างประเทศนั้น พินสุดา สิริธรังศรี (2540 : 1-10) ได้รายงาน การปฏิรูปการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ว่า มีหลักการที่สำคัญ คือ การจัดการเรียน การสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 6-35) ได้สรุปว่าการปฏิรูปการศึกษาของสหราชอาณาจักร มีหลักการที่สำคัญ คือ การปฏิบัติ ที่ดีที่สุดในด้านการเรียนการสอน และการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสิงคโปร์ มีหลักการที่ สำคัญ คือ การจัดการเรียนการสอน (การปฏิรูปการศึกษาของประเทศสิงคโปร์. 2553 : 1-8)

1.10 องค์ประกอบด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับสิบ เมื่อพิจารณาโดยรวมและ รายตัวบ่งชี้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีตัวบ่งชี้ที่บรรยายองค์ประกอบ นี้ 6 ตัว คือ บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา, ผู้บริหาร ครู และผู้เรียนมีการประเมินตนเอง, นำมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษามาเป็นหลักในการทำงาน, จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา, จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา และจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าสถานศึกษาที่ บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาย่อมส่งผลดีต่อ สถานศึกษา มีการประเมินตนเองของผู้บริหาร ครู และผู้เรียน อีกทั้งมีการนำมาตรฐานและ ตัวบ่งชี้ของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามาเป็นหลักในการทำงาน เน้นการจัดทำ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ตลอดทั้งจัด ให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและจัดทำรายงาน ประจำปีที่ เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึง การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549 : 4 และ 14) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 9(3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพ การศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา นอกจากนี้ยังกล่าวถึงมาตรฐานและ การประกันคุณภาพการศึกษาในมาตรา 47 และ 48 ว่า ให้มีระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกัน คุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน

เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งกรมวิชาการ (2544 : 17-28) ได้ให้หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกที่เน้นการวางแผนและเตรียมการป้องกันล่วงหน้าก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้น การตรวจสอบและการวัดประเมินผลในบริบทของการประกันคุณภาพจุดประสงค์สำคัญเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลย้อนกลับ สำหรับใช้ในการวางแผนเพื่อปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง คุณภาพของการออกแบบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การประกันคุณภาพศึกษานั้นความสำคัญของการสร้างความรู้ ทักษะและความมั่นใจ แก่บุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สำหรับจรรยา เทพสาร (2549 : 73-75) ได้กล่าวถึงระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษา ประจำปี และการผุดงระบบประกันคุณภาพการศึกษา ตลอดทั้งยังมี กฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 (ราชกิจจานุเบกษา. 2553 : 22-35) ระบุว่า ให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขึ้นพื้นฐาน โดยดำเนินการกำหนดมาตรฐานการศึกษากับสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดระบบบริหารและสารสนเทศ ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ของสวัสดิ์ โพธิวัฒน์ (2547 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่า การประกันคุณภาพภายใน เป็นองค์ประกอบหนึ่งขององค์ประกอบทางการบริหาร และเอี่ยมพร หลินเจริญ (2547 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยพบว่า โมเดลตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา

มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีองค์ประกอบด้านมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในหลายองค์ประกอบ สำหรับในต่างประเทศนั้น พิณสุตา สิริรังศรี (2540 : 1-10) ได้รายงานการปฏิรูปการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ว่ามีหลักการที่สำคัญ คือ การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การติดตามและประเมินผลภายใน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 6-35) ได้สรุปว่าการปฏิรูปการศึกษาของสหราชอาณาจักร มีหลักการที่สำคัญ คือ การประกันคุณภาพ

1.11 องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับสิบเอ็ด เมื่อพิจารณาโดยรวมและรายตัวบ่งชี้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีตัวบ่งชี้ที่บรรยายองค์ประกอบนี้ 5 ตัว คือ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารได้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน, นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน, สนับสนุนการให้บริการด้านเทคโนโลยีแก่ผู้เรียนอย่างทั่วถึงและเพียงพอ, ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าสถานศึกษาที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารและใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ย่อมเกิดคุณภาพแก่สถานศึกษาและผู้เรียน อีกทั้งสนับสนุนการให้บริการด้านเทคโนโลยีแก่ผู้เรียนอย่างทั่วถึงและเพียงพอ มีการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดทั้งมีการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและนำผลมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงเรื่องเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549 : 19) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 65 และ 67 กล่าวว่า ให้มีการพัฒนาบุคลากรที่ผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษารวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ นอกจากนี้รัฐต้องส่งเสริมการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้ง การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งธีระ รุญเจริญ (2544 ข : 67-68) ได้ประมวลสรุปลักษณะเด่นเกี่ยวกับการบริหารในยุคปฏิรูปการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไว้ว่าต้องมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษานักเรียน มีหลักการ แนวทาง รูปแบบที่ชัดเจนเน้นการบริหารการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยี สอดคล้องกับสุพล วังสินธ์ (2545 : 16-17) ที่กล่าวว่า

บทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนเพื่อปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญต้องนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนา และกรมวิชาการ (2543 : 5) กล่าวว่า

ในการปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์ (2540 : 202) ที่พบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีในองค์การเป็นตัวแปรที่มีขนาดอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์การ สำหรับนิเวศน์ อุดมรัตน์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านการจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารและจัดการเรียนการสอนเป็นรูปแบบหนึ่งของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย ลำดับต่อมาสมุทร ชำนาญ (2549-2550 : 71-72) ได้วิจัยพบว่า ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารคุณภาพการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับสวัสดิ์ โพธิ์วัฒน์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบว่า การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เป็นองค์ประกอบหนึ่งขององค์ประกอบทางการบริหาร และเอื้อมพร หลินเจริญ (2547 : บทคัดย่อ) วิจัยพบว่า โมเดลตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีองค์ประกอบด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในหลายองค์ประกอบ สำหรับในต่างประเทศนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 6-35) ได้สรุปว่าการปฏิรูปการศึกษาของสหราชอาณาจักร มีหลักการที่สำคัญ คือ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสิงคโปร์ มีหลักการที่สำคัญ คือ เทคโนโลยีสารสนเทศ (การปฏิรูปการศึกษาของประเทศสิงคโปร์. 2553 : 1-8)

2. วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้ในการวิจัยครั้งนี้

วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปราย ดังนี้

การสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ในครั้งนี้ เป็นการพัฒนาตัวบ่งชี้โดยวิธีการผสมผสานทั้งวิธีการเชิงคุณภาพ และวิธีการเชิงปริมาณ คือ

2.1 ใช้วิธีการเชิงคุณภาพในการพัฒนากรอบแนวคิด สร้างตัวบ่งชี้คัดเลือกตัวบ่งชี้ โดยใช้วิธีการประเมินกรอบแนวคิด การสัมภาษณ์เชิงลึก และการคัดสรรประเมินและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของตัวบ่งชี้

2.2 ใช้วิธีการเชิงปริมาณ ในการตรวจสอบโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง

ทำให้การพัฒนาตัวบ่งชี้เป็นไปได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม งานวิจัยมีความชัดเจน ตรงประเด็น ครอบคลุม และมีความน่าเชื่อถือของการพัฒนาตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า กระบวนการพัฒนาตัวบ่งชี้เป็นไปตามกระบวนการพัฒนาตัวบ่งชี้การศึกษาตามแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านที่ได้กำหนดขั้นตอนในกระบวนการพัฒนาตัวบ่งชี้การศึกษาในส่วนที่คล้ายคลึงกัน และในส่วนที่ต่างกันบางขั้นตอน (Johnstone. 1981 : 111 ; Burstein, Oakes and Guiton. 1992 : 132 ; Bottani and Walberg. 1994 : 125) ซึ่งสรุปรวมเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการพัฒนาตัวบ่งชี้การศึกษารวม 6 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Statement of Purposes) 2) การนิยาม (Definition) ตัวบ่งชี้การศึกษา 3) การรวบรวมข้อมูล (Data Collection) 4) การสร้าง (Construction) ตัวบ่งชี้การศึกษา 5) การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Check) ตัวบ่งชี้การศึกษา และ 6) การจัดเข้าบริบทและการนำเสนอรายงาน ตลอดทั้งวิธีการพัฒนาตัวบ่งชี้โดยวิธีการผสมผสาน เป็นวิธีการที่มีความเหมาะสม และได้รับความนิยมนักวิจัยหลายท่าน เช่น งานวิจัยของนางลักขณ์ วิรัชชัย (2545 : บทคัดย่อ), เพชรมณี วิริยะสีบพงศ์ (2545 : บทคัดย่อ), เกียรติสุดา ศรีสุข (2545 : บทคัดย่อ), ทวีศิลป์ ฤทธินาค (2547 : บทคัดย่อ), นิตยา สำเร็จผล (2547 : บทคัดย่อ), สุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์ (2547 : บทคัดย่อ), สุทธิชัย คนกาญจน์ (2547 : บทคัดย่อ), เอี่ยมพร หลินเจริญ (2547 : บทคัดย่อ), ผลการวรรณ นันทวิจิต (2549 : บทคัดย่อ), วิลาวัลย์ มาคุ้ม (2549 : บทคัดย่อ) และสุดสวาสดิ์ ประไพเพชร (2551 : บทคัดย่อ)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่พบจากการวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้

1.1 การสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ในเรื่องอื่น ๆ สามารถใช้กระบวนการเช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ได้ เพราะเป็นวิธีการที่ผสมผสานทั้งวิธีการเชิงคุณภาพและวิธีการเชิงปริมาณ ทำให้ได้ตัวบ่งชี้ที่มีประสิทธิภาพในการกำหนดนโยบาย หรือแนวทางในการดำเนินการ ตลอดทั้งใช้ในการประเมินผลการดำเนินงานนั้น ๆ ได้

1.2 ขั้นตอนการสร้างตัวบ่งชี้ในการวิจัยครั้งนี้ ที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นสามารถใช้การประชุมกลุ่มย่อยหรือการหาฉันทามติแทนก็ได้ ซึ่งจะทำให้ประหยัดเวลาใน

การวิจัยมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งให้เห็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น จึงเสนอแนะว่าสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถนำตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการและประเมินผลการดำเนินการ การปฏิรูปการศึกษารอบสอง โดยใช้ตามบริบทและสถานการณ์ที่เหมาะสมเรียงลำดับความสำคัญ ตามน้ำหนักองค์ประกอบ ดังนี้ ด้านการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ ด้านการบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษา ด้านการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ด้านงบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใส ด้านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ด้านการพัฒนาคุณภาพครูตามแนวปฏิรูปการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2.1.1 ด้านการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการส่งเสริม การสร้างบรรยากาศและจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้อำนวยการ โรงเรียนและครูควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการส่งเสริม การสร้างบรรยากาศและจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.1.2 ด้านการบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีแผนการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ดังนั้น ผู้อำนวยการ โรงเรียนและครูควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการจัดทำแผนการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา

2.1.3 ด้านการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามสายการปฏิบัติงาน ดังนั้น ผู้อำนวยการ โรงเรียนและครูควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามสายการปฏิบัติงาน

2.1.4 ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง

ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สร้างความเข้าใจให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้อำนวยการ โรงเรียนและครูควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการสร้างความเข้าใจให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานตาม

วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา

2.1.5 ด้านงบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีแผนการใช้งบประมาณอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าที่เกิดกับผู้เรียน ดังนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการจัดทำแผนการใช้งบประมาณอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าที่เกิดกับผู้เรียน

2.1.6 ด้านธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใส

ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีกระบวนการจัดทำงบประมาณตามระเบียบ สมเหตุผล โปร่งใส และตรวจสอบได้ ดังนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษในกระบวนการจัดทำงบประมาณตามระเบียบ สมเหตุผล โปร่งใส และตรวจสอบได้

2.1.7 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุน และระดมทรัพยากรทางการศึกษา ดังนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุน และระดมทรัพยากรทางการศึกษา

2.1.8 ด้านการพัฒนาคุณภาพครูตามแนวปฏิรูปการศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครูและจรรยาบรรณครู ดังนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครูและจรรยาบรรณครู

2.1.9 ด้านการจัดการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ดังนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

2.1.10 ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.1.11 ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ส่งเสริมให้บุคลากร มีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดังนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการส่งเสริมให้บุคลากร มีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2.2 หน่วยงานต้นสังกัด ทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นเป็นแนวทาง ในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการพัฒนาตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยเป็นการวิจัยที่เน้นการพัฒนาเฉพาะตัวบ่งชี้ปัจจัยป้อน (Input indicators) และตัวบ่งชี้กระบวนการดำเนินงาน (Process indicators) ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

3.1 ควรนำตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ดำเนินการในโรงเรียน แล้วดำเนินการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) หรือดำเนินการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

3.2 การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะในระดับสถานศึกษาเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการปฏิรูปการศึกษารอบสองจะประสบผลสำเร็จได้นั้น หน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษาระดับศึกษาก็มีความสำคัญไม่น้อย ดังนั้น ควรมีการศึกษาตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสองในระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่อไป

3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเกณฑ์การวัดตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสองต่อไป